

**Valvonta- ja tiedotuskampanja
Vaarallisten aineiden käytön riskinarviointi**

Tarkastusmenetelmä

I. JOHDANTO

Vaarallisten aineiden käytön riskinarviointia koskevan eurooppalaisen kampanjan tavoitteena on jakaa tietoa ja edistää vaarallisille aineille altistumista työpaikoilla koskevien eurooppalaisten lakien noudattamista.

Hankekohteiksi on Suomessa valittu huonekaluteollisuus sekä moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus.

Kampanja keskittyy pieniin, alle 50 työntekijän yrityksiin, joiden toimintaan työsuojeluviranomaisen on yleensä vaikeaa ja haastavaa puuttua seuraavista syistä:

- Muodollisten johtamisrakenteiden puuttuminen,
- Olematon tai puutteellinen asiantuntemus työterveys- ja turvallisuusasioista talon sisällä,
- Työterveys- ja turvallisuusasioiden näkeminen sivuseikkoina, minkä vuoksi työnantaja laiminlyö riskinarvioinnin,
- Ei motivaatiota osallistua työpajoihin ja seminaareihin tai etsiä työterveys- ja turvallisuusasioihin liittyvää tietoa,
- Joissakin maissa työnantajilla ja esimiehillä on alhainen koulutustaso,
- Työvoiman suuri vaihtuvuus, mikä tekee pitkän aikavälin suunnittelusta ja koulutuksesta työnantajan kannalta vähemmän houkuttelevaa,
- Täytöntöpanotoimenpiteiden epätodennäköisyys, mikä johtuu yritysten suuresta lukumäärästä sekä joidenkin yritysten toiminnasta epävirallisessa taloudessa,
- Työntekijöiden edustajien puuttuminen.

II. TARKASTUSKOHTEIDEN VALINTA

Tarkastuskohteiden valinnassa käytetään menetelmää, joka perustuu ennen yrityskäyntejä lähetettävään kyselyyn, jonka perusteella valitaan myöhemmin lisähuomiota tarvitsevat yritykset.

Valintaprosessi tapahtuu kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan yritykset, joille lähetetään kysely. Tämä voidaan tehdä sisäisiin rekisterien ja tietokantojen perusteella vertaamalla ja yhdistelemällä niiden tietoja ulkoisilta sidosryhmiltä (toimialojen rekisteriviranomaiset, elinkeinoyhdistykset, ammattiyhdistykset) saatuihin tietoihin.

Kysely lähetetään yrityksille yhdessä saate kirjeen kanssa, jossa pyydetään vastausta tiettyyn kohtuulliseen määräaikaan mennessä. Usean toimipaikan yrityksiltä työsuojeluviranomainen pyytää yhden vastauksen toimipaikkaa kohti.

Kyselyssä ilmoitetaan, mistä työnantaja voi ladata kampanjamateriaalit ja saada lisätietoa. Tällä tavalla työnantajat saavat tietoa ja samalla heidän huomionsa kiinnitetään tarpeeseen noudattaa vaarallisille aineille altistumista koskevia lakisääteisiä vaatimuksia ja antaa siitä näyttöä työsuojelutarkastajien tarkastuskäyntien yhteydessä.

Työsuojeluviranomainen kerää vastaukset ja suunnittelee yrityskäynnit vastaanotettujen lomakkeiden pohjalta suoritettavan analyysin mukaan.

Yrityskäyntien aikana työsuojeluviranomainen voi käyttää apunaan yrityksen vastauslomaketta, arvioidessaan kemikaaliriskien hallintaa työpaikalla.

Liitteessä 1 (liite 1: Huonekaluteollisuus) ja liitteessä 2 (liite 2: Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus) on esitetty toimialapohjaiset kyselyt. Kyselylomakkeiden mukana lähetetään saate kirje, jossa annetaan tietoa kampanjasta.

Kemikaalikyselyssä:

- pyydetään yrityksiä palauttamaan kyselylomake sellaisen määräajan sisällä, jonka puitteissa työsuojeluviranomainen ehtii analysoida saadut tiedot ennen yrityskäyntien alkamista,
- ilmoitetaan yrityksille selkeästi, että kyselyä seuraa lain noudattamista valvova vaihe,
- kerrotaan yrityksille selvästi, että kyselyyn vastaamatta jättävät yritykset valitaan todennäköisesti noudattamista valvovaan vaiheeseen.

Toisessa vaiheessa, kun yritykset ovat lähettäneet vastauksensa, työsuojeluviranomainen valitsee tarkastettavat yritykset seuraavien kriteerien perusteella. Valvontakohteiksi valitaan:

- Yritykset, jotka ovat saaneet kyselylomakkeen mutta eivät ole siihen vastanneet,
- Yritykset, jotka vastasivat mutta joiden vastausten perusteella työsuojeluviranomainen katsoo lisähuomion tarpeelliseksi. Näin voi olla seuraavissa tapauksissa:
  - a) kyselylomakkeessa on enimmäkseen "en tiedä" -vastauksia,
  - b) kysymyksiin 2.5, 2.6.1 ja 2.6.5 on vastattu kielteisesti,
  - c) yritys antaa vastaukseksi kysymykseen 2.3 enemmän kuin yhden työpaikkatapaturman tai työperäisen sairauden, joka liittyy vaarallisille aineille altistumiseen,
  - d) kysymyksen 2.6.4 vastaus jätetään tyhjäksi.

Lisäksi tietty prosenttimäärä yrityksistä on valittava sattumanvaraisesti.

Tarkastettavat yritykset valitaan edellämainittujen kriteerien mukaisesti. Prosenttimäärä tarkastettavista kohteista riippuu työsuojeluviranomaisen kapasiteetista sekä yritysten lukumäärästä (noin 20 prosenttia pidetään yleensä sopivana).

Menetelmän avulla voidaan parantaa tehokkuutta motivoimalla yrityksiä ymmärtämään, että lakien noudattamista valvotaan ja että työsuojeluviranomainen saattaa tulla tarkastuskäynnille heidän tiloihinsa.

IV TARKASTUS

Hankkeeseen sisältyy yksi tarkastuskäynti valitussa kohteessa. Käynti työpaikoilla suoritetaan 15.9.2010 – 31.12.2010 välisenä aikana.

Tarkastuksen alkuun kerätään yritykseltä taustatietoja taustatietolomakkeen avulla (liite 3: Taustatietolomake).

Tarkastuksilla valvotaan käytössä olevaa kemikaaliriskien hallintajärjestelmää ja työpaikan työoloja tarkastuslomakkeen avulla (liite 4: Kemikaaliturvallisuuden tarkastuslomake sekä liite 5: kemikaaliturvallisuuden tarkastuslomake-arviointiperusteet).

Tarkastuksella käydään kemikaaliturvallisuuden tarkastuslomake läpi haastattelemalla työpaikan edustajia. Tarkastajan tehtävänä on määrittää ovatko kysytyt asiat kriteerien mukaisessa kunnossa kohteena olevalla työpaikalla ja missä olisi parantamisen tarvetta.

Tarkastaja merkitsee oman näkemyksensä vastausten ja/tai muun saamansa tiedon perusteella siten, että hän arvioi asioita eri työpaikoilla samojen kriteereiden mukaisesti.

Ratkaisu kunnossa/korjattavaa tehdään nykytilanteen mukaan.

Kemikaaliriskien hallinnan todentamiseksi käydään tarkastamassa kemikaalivarasto sekä tuotantotilat. Tarkoituksena on todentaa ko. hallinta käytännössä. Tarkastus suoritetaan havainnoimalla työtilojen turvallisuus, käyttäen apuna kemikaaliturvallisuuden tarkastuslomakkeen työtiloja koskevaa osiota.

Tarkastuskäynnin yhteydessä tarkastetaan satunnaisotannalla 3 työpaikalla käytössä olevien aineiden käyttöturvallisuustiedotteiden ja pakkausetikettien lainmukaisuutta. Tarkastus toteutetaan erillisen tarkastuslomakkeen avulla (liite 6: Etiketin ja käyttöturvallisuustiedotteen tarkastuslomake).

Käynnin lopuksi tarkastaja kertoo keskeiset havaintonsa: Mitkä asiat työpaikka on hoitanut hyvin, ja missä asioissa on kehittämisen tarvetta.

Yrityskäyntien aikana tarkastaja kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin aineisiin/tuotteisiin.

Puu**Puupöly****Liuottimet**

(tolueeni, ksyleeni, metanoli)

Maali, liima ja

lakat (isosyanaatit, tolueeni ja formaldehydi)

Säilytysaineet

(kromi- tai kuparimetallisuolat)

Moottoriajoneuv.**korjaus**

Maalit (joissa isosyaneetteja)

Pölyt, höyryt ja**kaasut****Öljyt****Liuottimet****Liitteet:**

liite 1: Huonekaluteollisuus

liite 2: Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus

liite 3: Taustatietolomake

liite 4: Kemikaaliturvallisuuden tarkastuslomake

liite 5: kemikaaliturvallisuuden tarkastuslomake-arviointiperusteet

liite 6: Etiketin ja käyttöturvallisuustiedotteen tarkastuslomake